

28.3.2001

2167/4/00

Ratkaisija: Oikeusasiamies Lauri Lehtimaja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pekka Haapaniemi

VASTAUS KANTELUUN TODISTAJAN KUULEMISTA KOSKEVASSA ASIASSA

Arvostelette 2.10.2000 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassanne kantelukirjoituksessa Turun hovioikeuden menettelyä rikosasiassa, jossa olitte vastaajana. Hovioikeuden pääkäsitteilyssä oli kertomanne mukaan kuultu "humalaista henkilöä" todistajana ja hänen kertomaansa oli käytetty näyttönä Teitä vastaan. Hovioikeus oli 14.4.2000 antamallaan tuomiolla --- tuominnut Teidät ryöstöstä rangaistukseen ja korvausvelvolliseksi. Korkein oikeus ei ollut myöntänyt Teille valituslupaa.

Vastauksena kanteluunne ilmoitan Teille kunnioittavasti seuraavan.

Kirjoituksenne johdosta on hankittu asiaa koskevat päätös ja asiakirjat Turun hovioikeudesta.

Laissa ei ole nimenomaista säännöstä, joka estäisi alkoholin vaikutuksen alaisena olevan henkilön kuulemisen todistajana. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 21 §:ssä säädetään kuitenkin todistajan yleisistä kelpoisuusehdoista: *"Jos todistajaksi nimetty henkilö ei ole täyttänyt viittätoista vuotta tai jos hän on mielisairas tai tylsämielinen tahi jos hänen sieluntoimintansa muutoin on häiriintynyt, harkitkoon oikeus, ottaen huomioon esiintyneet asianhaarat, voidaanko häntä kuulustella todistajana"*. Säännöksen perusteella tuomioistuimella on harkintavaltaa olla kuulematta todistajaksi nimettyä henkilöä myös silloin, kun hänen päihtymistilansa on sellainen, että hänen *"sieluntoimintaansa"* voidaan pitää häiriintyneenä.

Humalassa olevan henkilön kuuleminen todistajana voi estyä myös sen vuoksi, että oikeudenkäynnin arvokkuus ja asiallinen kulku saattaisi sen johdosta vaarantua. Oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 6 §:n mukaan oikeuden puheenjohtaja on näet velvollinen valvomaan järjestyksen noudattamista istunnossa. Hänen tulee keskeyttää sopimaton lausuma ja oikaista jokaista, joka käyttäytyy häiritsevästi tai asiattomasti.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 2 §:n mukaan oikeuden tulee, harkittuaan huolellisesti kaikkia esiintulleita seikkoja, päättää, mitä asiassa on pidettävä totena. Säännös ilmaisee ns. vapaan todistusharkinnan periaatteen. Sen mukaan tuomioistuimen on vapaasti harkittava se todistusvoima, mikä kullakin todisteella on. Todistajan mahdollinen humalatila on seikka, joka tämän periaatteen mukaisesti tulee ottaa huomioon arvioitaessa hänen kertomuksensa todistusarvoa.

Tuomioistuimen on kuitenkin perusteltava ratkaisunsa. Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 4 §:n mukaan tuomion perusteluista on käytävä ilmi, mihin seikkoihin ja oikeudelliseen päättelyyn ratkaisu perustuu. Perusteluissa on myös selostettava, millä perusteella riittävä seikka on tullut näytetyksi tai jäänyt näyttämättä. Perusteluissa voidaan myös kertoa, mihin näkökohtiin on kiinnitetty huomiota punnittaessa todistajan lausunnon todistusarvoa.

Tapauksessanne hovioikeus on todennut: *"Todistaja - - - on hovioikeudessa kuultaessa ollut*

jonkin verran alkoholia nauttineena. Tämän ei häntä kuultaessa ole todettu kuitenkaan vaikuttaneen hänen kertomuksensa luotettavuuteen".

Katson, ettei hovioikeus ole asiakirjoista saatavan selvityksen valossa ylittänyt sille lain mukaan kuuluvaa harkintavaltaa päättäessään kuulla asianomaista todistajaa siitä huolimatta, että tämä oli nauttinut alkoholia.

Hovioikeus on todistajan kertomuksen todistusarvoa arvioidessaan ottanut tuomionsa perustelujen mukaan huomioon myös sen, että todistaja on ollut häntä hovioikeudessa kuultaessa alkoholia nauttinut. Syyllisyydestänne on esitetty muutakin näyttöä kuin mainittu todistajankertomus. Asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä, että hovioikeus olisi ylittänyt harkintavaltansa tai käyttänyt sitä väärin arvioidessaan Teitä vastaan esitetyn näytön riittävyyttä.

Asiassa ei ole viitteitä myöskään siitä, että kysymyksessä olevan todistajan kuuleminen olisi loukannut oikeudenkäynnin arvokkuutta tai asiallista kulkua. Hovioikeuden perustelujen mukaan hän on ollut vain "jonkin verran" alkoholia nauttinut.

Näin ollen katson, että hovioikeus ei ole menetellyt lainvastaisesti. Tästä syystä minulla ei ole perustetta puuttua asiaan.